

‘Ik ben de Alfa en de Omega’

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Jesaja 61, 10-11

2^e schriftlezing: Openbaring 21, 1-7

3^e schriftlezing: Marcus 16, 1-8

Inleiding

Met het Paasfeest viert de kerk de kern van het leven. Dat gebeurt niet als een krachtig bezweren van de dood op basis van onze eigen vermogens. Waar het ieder jaar opnieuw, in een telkens weer andere context omgaat, is de inwijding in een geloofsgeheim. Ooit heeft een ziener op Patmos Gods macht van schepping tot wederkomst in deze Christus herkend als van alfa tot omega, het geheel van de heilsgeschiedenis in het leven van één mens weerspiegeld. In het schilderij van Kees Aalbers is daarbij een iris te zien, symbool voor wijsheid, vertrouwen en hoop. Met het beeld ‘Daniël’ heeft Anneke Hogema aan de levenskracht van de opstanding uitdrukking willen geven.

Thema: *‘Ik ben de Alfa en de Omega’*

Gemeente van Christus, het bericht over de opstanding staat haaks op onze werkelijkheid. Sceptici en gelovigen zijn het daarover eens. Ik zou willen zeggen: De verrijzenis van Jezus uit het graf staat in het licht van de Apocalyps. Gedachten over het einde van de wereld en de komst van het Koninkrijk van God blijven niet langer hangen in de eschatologie, dat is een leer van de laatste dingen. Zij worden in het verhaal van Jezus radicaal het heden ingetrokken, dat wil zeggen de geschiedenis. Ze gaan direct slaan op het leven van u en mij en van al die mensen die voor ons geweest zijn en die na ons zullen komen. De op deze intrigerende wijze versleutelde boodschap van Pasen is dat de laatste dingen hier en nu hun effect hebben. Het uiterste doet ertoe, nu! Het zet ons leven in een heel bepaalde spanning. De uiterste dingen gebeuren niet in de eerste plaats aan het einde der tijden, maar vooral hier en nu! Het is in deze zin dat Jezus niet dood is. Hij leeft! Het doorbreken van Gods Koninkrijk vindt in de geschiedenis plaats.¹ Die komst is zichtbaar in de weg die Christus ging. Nu komt dat koninkrijk tot ontplooiing in de wijze waarop het verder zal gaan met de leerlingen van Jezus na zijn dood.

Wie is die in het wit geklede jongeman in het graf waar Jezus heeft gelegen? Bij de gevangenneming van Jezus in hoofdstuk 14,51 valt te lezen over een in een linnen kleed gehulde jongeman die probeerde bij Jezus te blijven. Maar toen hij werd vastgegrepen, vluchtte hij weg, net als alle leerlingen. Het kleed dat hij om zijn

blote lijf had geslagen liet hij zomaar in hun handen achter. Hij krijgt van Marcus geen naam. Maar ik zie in hem de toehoorder van het evangelie, de lezer. Hij is u. Hij is mij. Hij is de gestorven mens van wie wij zoveel hielden. Deze mens lijkt daarna door God zelf opnieuw bekleed, zoals in de Jesajaprofetie, met het kleed van de bevrijding, de mantel van de gerechtigheid.² Hier, in het lege graf, is juist hij het die de mysterieuze boodschapper wordt, die de vrouwen zegt niet bang te zijn en dat Jezus is opgewekt uit de dood. Ook is hij het die hun een opdracht geeft voor de leerlingen én voor Petrus, de man die Jezus verloochende, die als enige apart wordt genoemd, te zeggen naar Galilea te gaan. Want daar zullen zij Jezus ontmoeten. Jezus had het immers voor zijn dood letterlijk gezegd:

Maar nadat ik uit de dood ben opgewekt, zal ik jullie voorgaan naar Galilea.³

Het is deze cruciale verandering van blikrichting die, zo hoopt de evangelist, de toon zal zetten. Het evangelie begon met een omzwerfing door Galilea, maar vanaf hoofdstuk 10 was Jezus met zijn leerlingen op weg naar Jeruzalem. Nu gaan ze van Jeruzalem uit, de wereld in. Galilea staat op dit moment symbool, niet zozeer voor de plaats waar ze vandaan kwamen, maar voor de kwalitatieve verandering van de wereld, waarin zij nu terecht gaan komen. Het hemelse Jeruzalem wordt een geestelijke thuisbasis voor allen die met Jezus verlangen naar vrede en recht. In opdracht van God worden zij uitgezonden. Zo mogen zij dat verstaan. In Galilea heeft Jezus rondgetrokken. Hier heeft hij zelf het Koninkrijk van God verkondigd. Deze landstreek werd ook wel het Galilea der heidenen genoemd. Ver van Gods stad van vrede, ver van Jeruzalem, zo meende men, gebeurde alles wat God verbood.⁴ Maar juist hier heeft Jezus vele tientallen mensen ontmoet. Dit Galilea staat symbool voor een wereld, die door de boodschap van Jezus herschapen zal worden. Hier zal hun de levende Christus hun verschijnen, in telkens weer nieuwe ontmoetingen. Zo zullen zij de Heer navolgen. Zo zal hij met hen zijn, zonder ophouden. Zo zullen zij hun levensweg gaan als kinderen van God.

Ik moet denken aan het labyrint dat wij vorige week vrijdagavond hebben gelopen met de jongeren van onze kerk, op het terrein van Casella, hier vlakbij Hilversum op de Monnikenberg, bij de Stad Gods. Het

is een kopie van het labyrint in de kathedraal van Chartres, zomaar hier vlakbij. Dat zou iedereen eens moeten doen, stap voor stap, langzaam, met in gedachten dat het labyrint symbool staat voor je levensweg. Steeds ben je in je leven onderweg, maar nooit ga je alleen maar recht af op je doel. Soms moet je 180 graden omdraaien en lijkt het alsof je dezelfde weg terug wandelt. Gaandeweg besef je echter steeds meer, dat je je bevindt tussen het begin en het einde in Gods liefdevolle handen, die je als Alfa en Omega omgeven, als de grote spanningsbron die je motiveert en die voorkomt dat jouw leven uiteenvalt, in de grilligheid van een wispelturige wereld.

De in het wit geklede jongeman zit laconiek in het graf en zegt: '...kijk, dat is de plaats waar hij was neergelegd.' Het is niet te geloven! Maar hij zegt nog meer. De witte jongen zegt in de woorden van engelen tot de vrouwen niet bang te zijn.⁵ Maar dit zijn dezelfde vrouwen die kort tevoren bij het kruis van Christus hebben gestaan.⁶ Zij zijn getuigen van zijn sterven geweest. Zij zijn op de eerste dag van de week naar het graf gekomen om de dode Jezus te balsemen met geurige olie. Het is goed bedoeld, maar een vergissing. Jezus is al gezalft voorafgaande aan zijn sterven en begravenis, toen hij nog leefde, door een vrouw met een albasten kruik.⁷ Het is duidelijk dat zij er niet klaar voor zijn om van zijn opstanding getuigen te zijn. De vrouwen doen niet wat de witte jongen in het graf tot hen zegt. Ze gaan helemaal niet naar de leerlingen en naar Petrus om te zeggen dat hij leeft. Op zich veelbetekenend dat Petrus en de leerlingen apart worden benoemd, als of het hier indirect gaat over de vlucht van de leerlingen en de verloochening van Petrus.⁸ Maar de vrouwen zijn zich kapot geschrokken en ze vluchten weg van het graf. Hier eindigde oorspronkelijk dit evangelie. Het was aan de lezer hoe hiermee verder te gaan.

Er is in het Marcusevangelie een merkwaardig en geheimzinnig spel van spreken en zwijgen. Lees het hele evangelie eens achter elkaar door en het zal je zeker opvallen. Telkens wanneer er iets bijzonders gebeurt, verbiedt Jezus aan getuigen daar ruchtbaarheid aan te geven. Dat is zo bij de genezing van melaatsen,⁹ de bevrijding van onreine geesten,¹⁰ de opwekking van de dochter van Jaïrus,¹¹ de genezing van een doofstomme man,¹² de belijdenis van Petrus dat Jezus de Christus is,¹³ en bij de verheerlijking op de berg.¹⁴ Niet dat ze zich eraan houden. De meesten die iets met Jezus beleven kunnen hun mond niet houden over wat ze hebben gezien. De verhalen gaan voor Jezus uit. Maar er wordt wel een spanning opgeroepen. Er is een groot geheim in het Marcusevangelie. Jezus spreekt meestal in treffende gelijkenissen, die hij in dit evangelie alleen aan zijn leerlingen verklaart.¹⁵ Het Marcusevangelie is het kortste en oudste evangelie, geschreven in een relatief eenvoudige stijl. Het baseert

zich waarschijnlijk voornamelijk op mondelinge bronnen en op de brieven van Paulus en het was zelf een van de bronnen waarvan zowel Matteüs als Lukas gebruikt hebben gemaakt.

Maar nu, bij de grote finale van het evangelie wordt het bij Marcus allemaal nog raadselachtiger dan het al was. Eerder moesten ze zwijgen, maar ze konden hun mond niet houden. Nu krijgen ze de opdracht om te getuigen, maar ze zwijgen verschrikt. De angst van de vluchtende vrouwen is begrijpelijk. Niet alleen dat ze het graf leeg hebben aangetroffen heeft ze onthutst, maar ook de ontmoeting met de engel in dat graf. Er bestond in Israël een diep ontzag voor de heiligheid van God. In Exodus 33,20 staat dat geen mens Gods gezicht kan zien en in leven blijven.¹⁶ Gods engelen waren zijn gezanten. Wie ze als zondig mens te zien kreeg, zou zeker sterven. Juist dat wordt omgedraaid. Wie Gods kracht aanschouwt zal leven! Wij zullen leven! U en ik zullen leven, in de naam van de Heer.

Het is niet zo dat wij de dood gaan ontkennen. Vandaag wil ik afstand nemen van het misverstand dat de discipelen met Pasen lijden aan een vorm van cognitieve dissonantie.¹⁷ Zij hebben heel goed begrepen dat Jezus is gestorven aan het kruis. Ook wij weten dat. De afgelopen Veertigdagen hebben wij daar op allerlei manieren bij stil gestaan. Het is juist de aanvaarding van de eindigheid van het aardse leven in reliëf, met hoogte- en dieptepunten, die het geloof in de God die onze dagen scheidt zo realistisch maakt. Met eeuwig leven bedoelen we niet dat we de dood ontkennen. Maar we weigeren wel te aanvaarden dat de macht van die dood het leven beheerst. We vervallen niet tot speculatie over een leven na de dood. We laten het juist los en vertrouwen het toe aan Gods barmhartigheid.

Het is niet het letterlijk lege graf waarop het bijbelse Paasgeloof zich in de eerste plaats baseert. Het is andersom. Het lege graf is een gevolg van het Paasgeloof.¹⁸ De basis daarvan ligt in de verschijningen van de opgestane Heer. In een buitengewoon belangrijke tekst in de brieven van Paulus, wel tien of twintig jaar ouder dan het Marcusevangelie, staat het zo. De apostel schrijft:

Het belangrijkste dat ik u heb doorgegeven, heb ik op mijn beurt ook weer ontvangen: dat Christus voor onze zonden is gestorven, zoals in de Schriften staat, dat hij is begraven en op de derde dag is opgewekt, zoals in de Schriften staat, en dat hij is verschenen aan Kefas (dat is Petrus) en vervolgens aan de twaalf leerlingen.¹⁹

Kortom, Paulus gelooft dat mensen Jezus ontmoeten,

ook nu hij niet langer op aarde rondwandelt. Paulus gelooft dat Jezus aan mensen verschijnt en mensen aanspreekt en roept tot Gods Koninkrijk, ook nu hij naast God in de hemel gedacht moet worden. Marcus geeft daaraan inhoudt met het verhaal van het lege graf, Maar waar het bij Marcus op uitloopt is de belofte van het zien van de opgestane Heer. Hij zal verschijnen als de levende, niet alleen in Galilea, maar overal waar mensenharten door het Paasgeloof worden geopend. Verder ging de evangelist oorspronkelijk niet. Sterker nog, hier breekt het evangelie abrupt af. De ontmoetingen zelf met de opgestane Jezus beschreef Marcus, anders dan de latere evangelisten dat zullen doen, bewust niet. Dat was wat hem betreft aan de lezer of, zo u wilt, de toehoorder. Marcus spreekt slechts de verwachting uit dat het gaat gebeuren. Ooit was vers 8 van Marcus 16 van het evangelie het slot. Beter gezegd: het Marcusevangelie heeft een open einde. Nu is de lezer aan de beurt.

Dat niet alleen latere uitleggers van de bijbel, alsook mensen in de vroege kerk er moeite mee zullen hebben gehad dat het evangelie eindigde met angst en schrik, blijkt uit het verlengde slot, Marcus 16, 9-20 en er is zelfs nog een andere variant.²⁰ Die teksten hebben wij vandaag opzettelijk niet gelezen. Ik hoop dat u zelf de spanning die dat oproept zult voelen. Wij zijn aan de beurt.

Nooit vier je tweemaal hetzelfde Paasfeest. Niemand

van ons viert hetzelfde Paasfeest. Zeker, we vieren samen Paasfeest en dat is prachtig. Maar ieder van ons wordt in deze fase van zijn of haar leven geconfronteerd met eigen momenten van crisis, eigen impasses in het leven. Die kan en die wil Marcus niet voor u invullen. Ik wil niet doen alsof ik die voor u kan invullen. U bent zelf de enige die in alle eerlijkheid wordt uitgedaagd de overwinning van Christus op de dood op uw eigen leven te betrekken. En dat mag, dat kan je alleen, doen op je eigen manier. Neem het wonder van de levende Heer zo letterlijk of zo figuurlijk als je wilt, maar geloof in de vervulling van de komst van Gods Koninkrijk van vrede en recht onder de mensen en je zult wonderen beleven. Amen.

Uitzending en zegen

Gaat u vanhier, besef het gezegende mensen te zijn. De levende Christusstaat in uw midden. Hij loopt met u mee op, op uw levensweg. Hij zit aan uw tafel. Hij breekt u het dagelijks brood. Zo is hij uw gastheer in het Koninkrijk Gods, voor nu en altijd. 'Hij is de alfa en de omega, de eerste en de laatste, het begin en het einde.'

De Here zegene u en behoede u;
de Here doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig;
de Here verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Noten

¹ Cf. Lukas 4,21.

² Jesaja 61,10b.

³ Marcus 14,28

⁴ Matteüs 4,15.

⁵ Cf. bijv. het woord van de engel tot Zacharias, Marcus 1,13. Engelen aanduiden als (jonge) mannen (in het wit gekleed) komt vaker voor. Zie: Handelingen 1,10 en 10,30; 2 Makkabeeën 3, 26 en 33 en Tobit 5,9.

⁶ Marcus 15,40.

⁷ Marcus 14,8. Respectievelijk Marcus 14,50 en 14, 66-72.

⁸ Respectievelijk Marcus 14,50 en 14, 66-72. Marcus 1,44.

⁹ Marcus 1,44.

¹⁰ Marcus 3,12.

¹¹ Marcus 5,43

¹² Marcus 7,36.

¹³ Marcus 8,30

¹⁴ Marcus 9,9.

¹⁵ Marcus 4,33.

¹⁶ Bijv. de ouders van Simson vrezen bij de aankondiging van diens geboorte door een engel, te zullen sterven. Richteren 13, 6 en 22.

¹⁷ Een psychologisch verklaarbare vorm van ontkenning van de werkelijkheid.

¹⁸ Gnllka, J., Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament, II/2, Das Evangelium nach Markus (Mk 8,27-16,20), Zürich/Neukirchen-Vluyn 1989, 337-350.

¹⁹ Korintiërs 15, 3-5. Opvallend: twaalf leerlingen, ook zonder Judas het symbolische getal twaalf voor de stammen van Israël.

²⁰ Cf. NBV 2004.

